

ULUSLARARASI GÜVENLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE POST-MODERN GÜVENLİK DÖNEMİ

Fikret BİRDİŞLİ*

Öz

Güvenlik insanoğlunun ontolojik kaygılarının başında yer aldığı gibi devletin varlık nedenlerinden de biridir. Bu nedenle güvenlik insanlık tarihiyle eş değer bir derinliğe sahip dinamik bir sosyo-politik olgudur. Bu bağlamda ilk çağlardan itibaren tehditler ve koruma alanlarında yaşanan değişime bağlı olarak güvenliğin içeriği ve icra biçimi de gelişerek önemini korumaya devam etmiştir. Özellikle ulus devletlerin ortaya çıkmasından itibaren uluslararası politikanın değişen nitelikleri ilk önce güvenlik alanında kendini hissettirmiş güvenlik kaygısı tanımlayan ve tanımlanan bir olgu halinde tüm devlet faaliyetlerine eklenerek ulusal ve uluslararası politikanın anahtar kavramlarından biri haline dönüşmüştür. Güvenlik olgusunun politikaya yansımada yaşanan gelişmelere bağlı olarak güvenlik çalışmalarının nicelik ve nitelikleri de eşdüzeyli bir gelişim seyri izler. Bu kapsamda, epistemolojik düzlemde giderek gelişen kavramsal ve kuramsal çalışmalara rağmen güvenlik olgusunun tarihsel gelişimini açıklayan ve sınıflandıran çalışmalar göreceli olarak geri planda kalmıştır. Bu makale tarihsel ve betimsel analiz yöntemlerine dayalı olarak güvenlik olgusunun gelişimini antropolojik sınıflandırmalar yaparak açıklamayı hedeflemektedir. Bu bağlamda güvenlik tarihsel olarak Primitif Güvenlik, Modern Güvenlik ve Post-Modern Güvenlik dönemlerine ayrılmış ve her dönemin öznel niteliği ve evrimsel aşamaları özgün bir anlatımla açıklanmıştır. Bu kapsamda çalışmanın temel varsayımı güvenliğin dinamik, devinimsel gelişime tabi bir olgu olduğu yönündedir.

Anahtar Kavramlar: Güvenlik, Ulusal Güvenlik, Uluslararası Güvenlik, Güvenlik Politikaları, Strateji.

HISTORICAL DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL SECURITY AND POSTMODERN SECURITY PERIOD

Abstract

Security is one of the ontological concerns of mankind and the reasons of existence of the state. Therefore, the security is a dynamic socio-political phenomenon which has profound value like human history. In this context, the security has kept its value and importance while changing and improving its content and implementations depending on the threats and protection areas since the early ages. Especially since the emergence of nation-states, the changing qualities of international politics have first been felt in the field of security. And the security concern has become one of the key concepts of the national and international politics by integrating to the state activities as a kind of descriptive concept. The Security studies also has followed similar trend and classified in different aspect in related with historical developments. But, studies on history of security has been shadowed by prevalence of political and practical aspect of the security phenomenon. Therefore this works firstly, leaning on the history of the security as an ontological and political phenomenon by developing a typology and then focuses on the last developments in context of the postmodern period by using of the descriptive analysis method. According to the findings of this researches anthropological sub categories of security phenomenon may be summaries by three stage as the Primitive Security Era, Modern Security Era and Post-Modern Security Era. In this context, the main assumption of the research is that the security is a phenomenon subject to dynamic development.

Keywords: Security, National Security, International Security, Security Politics, Strategy

* Doç.Dr., İnönü Üniversitesi, Staretjik Araştırmalar Merkezi, fikretbirdisli@inonu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3832-7749

GİRİŞ

Güvenlik, siyaset biliminde devletin var olma nedenlerinden ve uluslararası alanda ise aktörlerin karşılıklı ilişkilerini belirleyen temel referanslardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Realist teorilerde merkezi bir kavram olan gücün ve güce dayalı sistem ve politikaların çerçeve kavramı olan güvenlik, koruma alanları, referans nesnelere ve objektif amaçlar doğrultusunda anlam ve derinlik kazanır. Bu nedenle teori ve pratik açısından güvenlik ve güvensizlik hali arasındaki ilişki sonsuz bir açılıma sahiptir.

Güvenlik olgusunun epistemolojik zenginliği, güvenlik politikalarının üst düzey politika olarak kamu politikaları arasında önceliğe ve ayrıcalığa sahip olması akademisyenleri cezbederek bu alana yönelmiş ve güvenlik çalışmalarının zenginleşmesine neden olmuştur. Özellikle askeri güç ve strateji çalışmalarının ağırlıklı olarak öne çıktığı Soğuk Savaş yılları güvenlik çalışanları için tarihsel fırsatlar yaratmıştır (Walt, 1991:213). Bu kapsamda güvenlik çalışmaları Soğuk Savaş yıllarından itibaren niteliksel olarak çeşitlenmeye başlamış; stratejik güvenlik, insani güvenlik, eleştirel güvenlik ve inşacı yaklaşımlar gibi başlıklar altında toplanan çalışmaların sayısı hızla artmıştır. Fakat bu içeriksel zenginliğe rağmen literatürde güvenliğin tarihsel gelişimi hakkında yapılan antropolojik çalışmalar oldukça sınırlı kalmıştır. Bu kapsamda yapılan az sayıda çalışmada ise daha çok etnisite ve kimlik gibi antropolojinin öznel alanlarına odaklanılmış, güvenliğin tarihsel evrimine yeterince değinilmemiştir. Örneğin Hurtado ve Ercolani (2013:12) tarafından yapılan *Antropoloji ve Güvenlik Çalışmaları* isimli editoryal çalışma güvenliğin tarihsel evrimine değil, bazı antropolojik kavramların güvenlik politikalarına olan etkisine odaklanmıştır. Benzer çalışmalar incelendiğinde güvenliğin bir kavram ve olgu olarak tarihsel devriminin dikkatten kaçtığı açıkça görülmektedir. Bu alanda en çok bilinen Barry Buzan ve Lene Hansen tarafından yazılmış olan “The Evolution of International Security Studies” isimli kitap ya da Ole Waever, Alan Collins, Stephen M. Walt gibi önde gelen güvenlik araştırmacılarının çalışmaları da daha çok Soğuk Savaş yılları gelişen Güvenlik alanını irdelemeye yöneliktir.

Bu çalışma ise literatürdeki bu eksiklikten yola çıkarak güvenlik olgusu ile güvenlik politikaları arasındaki antropolojik boşluğu tarihsel dönemler halinde sınıflandırarak doldurma amacını taşımaktadır. Bu maksatla çalışmada ilk olarak güvenlik olgusu tarihsel açıdan incelenerek ortaya dönemler halinde açıklanan yeni bir tipoloji çıkartılmıştır. Bu tipolojiye göre tarihsel başlangıçtan ulus devletlerin

ortaya çıktığı 17'nci yüzyıla kadar olan geniş dönem *Primitif Güvenlik Dönemi* olarak adlandırılmıştır. Bu dönem öncelikle kendi içinde *Pre-Teolojik Dönem* ve *Proto-Teolojik Dönem* olarak ikiye ayrılmıştır. 17'nci yüzyıl için başlangıç olarak kabul edilen 1648 yılından 1990 yılına kadar olan dönem ise *Modern Güvenlik* ya da *Sistemik Güvenlik Dönemi* olarak tanımlanmaktadır. Bu dönem de kendi içinde *Güç Koalisyonları Dönemi* ve *Güç İttifakları Dönemi* olmak üzere iki alt başlığa ayrılmış ve her birinin önde gelen dönemsel özelliklerine dikkat çekilmiştir. 1990'dan sonra devam eden süreç ise bu çalışmada *Post-Modern Dönem* olarak adlandırılmaktadır.

Çalışmada Post Modern dönem özel bir anlam ve ağırlık taşımaktadır. Çünkü Post-Modern dönem uluslararası sistem açısından güçler dengesi sistemine benzemekle birlikte tehditlerin farklılaşması, uluslararası alanın aktörleri, tehditler ve yeni koruma alanları ile güvenlik stratejileri açısından kendinden önceki dönemlerden oldukça farklıdır. Askeri açıdan Hibrit Savaş teknolojilerinin daha çok konuşulduğu bu dönemde uluslararası güvenlik açısından önem taşıyan şey uluslararası alanda var olan ya da ortaya çıkan risk ve tehlikelerin güvenikleştirilerek uluslararası müdahaleye uygun hale getirilmesidir. Bu bağlamda Post Modern dönemde uluslararası politika, Yük Paylaşımına dayalı Ad-Hoc Koalisyonlar üzerinden işlemektedir. Ayrıca bu dönemi açıklamak için klasik teoriler yetersiz kaldığından bunlara ek olarak Güç Geçiş Teorisi, Yumuşak Dengeleme Teorisi, Keskin Güç (Sharp Power) gibi konseptlerden de yararlanılmıştır.

Post-Modern Güvenlik döneminde Soğuk Savaş yıllarına ait bazı stratejilerin güncellenerek hayata geçirildiği de görülmektedir. Bu stratejiler Tehdit Dengesi, Yeni Çevreleme, Önalcı Savunma, Sessiz Sızma, Tutunma Bölgeleri ve Kültürel Angajman şeklinde sınıflandırılarak açıklanabilir. Post-Modern döneme ait teorik açıklamalar ve stratejik tanımlar İki Kutuplu Sistemin ardından uluslararası alanın yeniden biçimlendirilmesine intibak ettirici evrim (adaptive evolution) rolünü oynamaktadır. Bu nedenle Post-Modern döneme ait açıklamalar 1990 sonrası uluslararası sistemin olası yapısı hakkında bir meta teori niteliği taşır.

Çalışmanın genel içeriği ilk çağlardan itibaren ele alınan devinimsel ve evrimsel epistemoloji üzerine oturtulmuştur. Bu kapsamda bir sınıflandırmaya gidilerek ortaya özgün bir tipoloji çıkarılmıştır. Bu tipolojinin güvenlik çalışmalarında güvenlik kavram ve olgusunun anlaşılmasını, açıklanmasını kolaylaştırmanın yanı sıra geniş bir zaman dilimini içeren dağınık bir alanı toparlayacağı düşünülmüştür.

Çalışmanın temel sorunsalı güvenliğin antropolojik gelişimi hakkında yapılacak olan bir sınıflandırmanın ilk çağdan itibaren insan topluluklarının ekonomik ve sosyal gelişimi ile ilişkilendirilerek açıklanabileceği düşüncesine dayandırılmıştır. Çünkü ontolojik güvenlik, zaman içinde insan varlığına eklenen değerleri de koruma alanı içine alarak genişlemeye devam etmiştir. Bu kapsamda güvenlik olgusunun tarihsel değişimi bu çalışmada şu şekilde sınıflandırılmıştır:

1. Primitif Güvenlik Dönemi (MÖ - MS 1648)
 - 1.1. Pre-Teolojik Güvenlik Dönemi
 - 1.2. Proto-Teolojik Güvenlik Dönemi
2. Modern/Sistemik Güvenlik Dönemi (1648-1990)
 - 2.1. Güç/Güvenlik Koalisyonları Dönemi (1815-1945)
 - 2.2. Güç İttifakları Dönemi (1945-1990)
3. Post Modern Güvenlik Dönemi ve Yeni Güvenlik Stratejileri (1990'dan sonra)

1. PRİMİTİF GÜVENLİK DÖNEMİ

Primitif güvenlik dönemi, savunma, beslenme ve üreme sorunlarının insanın temel kaygıları arasında yer aldığı fakat tüm bunların karşılanmasına yönelik henüz örgütlü bir yapının oluşmadığı ilkel dönemden, devletlerin ortaya çıktığı ve geliştiği zamanlara kadar olan geniş bir zaman dilimini içermektedir. Bu zaman dilimi içinde insanın sosyolojik evrimi sırasında doğa koşullarına ve üretim biçiminin gelişmesine bağlı olarak algılanan tehditler de artarak derinleşmiştir. Bu nedenle bireysel güvenliğin zamanla kollektif güvenliğe evrildiği bu zaman dilimi, *Primitif Güvenlik Dönemi* olarak adlandırılmıştır. Ortak yaşamın gelişmesi zaman içinde kabileleri, etnik konsorsiyumları ve konviksiyumları daha gelişmiş bir model olarak devlete dönüştürürken bu gelişimin itici nedenlerinin başında güvenlik gereksinimlerinin geldiği unutulmamalıdır. Bu nedenle gerçek anlamda ilk güvenlik yapılanmasının devletin kendisi olduğu söylenebilir (Heywood, 2018:116).

Primitif güvenlik dönemi kendi içinde *Pre-Teolojik* ve *Proto Teolojik* dönemler olmak üzere ikiye ayrılır. Bu dönemlerin *teoloji* ile ilişkilendirilerek adlandırılmasının nedeni modern öncesi dönemlerde devlete itaatın aşkın güçler üzerinden sağlanmasıdır. Bu ayırım, çalışmalarında teolojiye yaptığı yoğun vurguyla dikkat çeken Augusto Comte'un "Üç hal yasası" ile de örtüşmektedir. Comte (1852)'a göre insan düşüncesinin gelişim evreleri olay ve olguları yorumlayış biçimiyle yakından ilişkilidir. Bu bağlamda ilk olarak insan etrafında olan biteni kendisi ile kıyaslanabilecek varlık ve güçlere mal ederek açıklamıştır. Doğada geçerli olan yasaları henüz keşfedemeyen insan, etrafında olan biteni

anlamak ve anlamlandırmak konusunda zihinsel olarak onu metafizik bir evreye sokan bir üst ve güçlü irade arayışına yönelmiştir. Fakat *Pre-Teolojik* olarak adlandırılan bu dönemde insan, doğadaki olayları açıklamak için Tanrı fikri yerine öncelikle tabiat kuvveti, cevher gibi niteliği belli olmayan olgusal kavramlardan yararlanmaktadır. Sonraki aşamalarda zamanla soyut düşünceyi geliştiren insanların soyut anlamlar yerine örgütlü dinler ile yaşamaya başlamasını Comte (1852,7), metafizik evre olarak tanımlamış, güvenlik bağlamında yürütülen bu çalışmada ise bu evre *Proto-Teolojik* evre olarak adlandırılmıştır.

Proto-Teolojik dönemin en önemli özelliği güvenlik bağlamında koruma alanlarının genişlemesidir. Yani Primitif dönemdeki güvenlik anlayışı bu dönemde ontolojik bağlamından öteye geçerek artı sermayeyi, üretimin temel kaynağı olan toprağı ve yeni toplumsal, üretimsel ilişkileri düzenleyen devlet aygıtını güvenliğin koruma alanı içine almıştır. İlerleyen dönemlerde Sosyo-politik gelişmeler *Proto-Teolojik* dönemi modern devletlerin ortaya çıkışıyla sonlandırmakla kalmayıp onu teolojik motivasyonundan soyutlayarak seküler bir anlayışla temellendirecektir. Bu aşama Comte'un pozitivist aşaması ile de örtüşmektedir.

Primitif Güvenlik dönemi *Pre-Teolojik* ve *Proto-Teolojik* dönemler şeklinde şu şekilde detaylandırılabilir.

1.1. Pre-Teolojik Güvenlik Dönemi

Pre-Teolojik dönemde insan doğaya karşı sürekli savunma durumunda olmuştur. İnsanın doğa karşısında güçsüz ve yetersiz olması onu dayanışmaya ittiğinden yaşamla ilgili her şeyde kolektif eylem ve sorumluluk duygusu hâkim olmuş ve ayrıca insanlar etrafında açıklayamadığı olayları aşkın bir güçle (sihir) ilişkilendirmiştir. Güvenlik olgusu açısından bu dönemin önde gelen özelliği güvenliğin koruma/savunma duygusu içinde bireysel ve küçük gruplar halinde sağlanmaya çalışılmasıdır. Zamanla diğer gruplarla olan işbirliği gelişerek siyasal toplulukların ilk nüvesi oluşturulmuşsa da bu ittifaklar oldukça gevşektir. Çünkü ortak tehdidin ortadan kalkmasıyla kolaylıkla çözülebilen bir yapılanmaya sahiptir. Bu nedenle *Pre-Teolojik* Dönem merkezileşmeden uzak çözülgün, akışkan gruplardan oluşan bir güvenlik yapılanmasına sahiptir (Fischer, 1994; Lewellen, 2011).

Pre-Teolojik Dönemde ilk olarak savunma silahları yapılırken uzmanlaşmanın artışıyla birlikte saldırı silahları ortaya çıkmış ve insanlar için toplayıcılıktan avcılık dönemine geçme olanakları yaratılmıştır (Şenel, 2001: 58).

Avcılık döneminde doğadan kaynaklanan dış tehditler azalmamakla birlikte buna avcı guruplar arası çatışma da eklenmiştir. Gruplar arasındaki çatışmalar ve savaşlar ise daha çok öç alma savaşları biçimindedir. Algılanan tehditler yine doğadan kaynaklanmakta ve yaşamı doğrudan etkilemektedir. O nedenle grup içi ve gruplar arası dayanışma herkes tarafından aynı şekilde algılanan somut egzojenlerden kaynaklanır. Bu dönemi inceleyen kimi bilim adamları avcılığın insanın bencil doğasından kaynaklanmadığı tersine ortak çalışma, işbirliği, paylaşma ve dayanışmaya yol açan bir olgu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Toplumda siyasal farklılaşma olmadığı için bu evrede henüz siyasal yapıdan söz edilemez.

Pre-Teolojik dönemde İnsan doğa arasındaki ilişki edilgen bir ekonomik ilişkiye dayalı olduğundan ve teknolojik yetersizlik nedeniyle insanlar kontrol edilemeyen bir yapı ile asimetrik ilişki içine girmişler, insan doğa ilişkisi düzensiz ve anarşik olarak tanımlanmıştır (Şenel, 2001:96). Buna karşın insanlar etrafında olan biteni anlayabilmek için bu olaylar arasında bir ilişki arayışına girerek kaostan, anarşiden kurtulmaya çalışmış ve bu ilişkiyi doğayı aşan güçlerle tanımlamışlardır. Bu nedenle antropologlar “sihirselsel” düşüncesini teolojinin primitif formu ve insan topluluklarının ilk düşünsel biçimi olarak tanımlamışlardır (Şenel, 2001:99 ve Pritchard, 1965).¹

1.2. Proto-Teolojik Güvenlik Dönemi

Bu dönemde öç alma savaşları bir grubun üretim kapasitesini bir başka grubun hilafına olarak artırmaya başladığı toprak savaşlarına dönüşmüştür. Bu nedenle grup içi ve gruplar arası dayanışma için başka motivasyonlara ihtiyaç duyulmaya başlanmış ve dini inanışlar kabile entegrasyonunun başlıca kaynağı haline gelmiştir.

Bu dönemde daha üst bir örgütlenme modeli olarak devletin ortaya çıkışı nüfus, çevre, teknoloji ve sulama gibi belirli ön koşulların ardışık biçimde belirli etkilere yol açtığı fikrine dayalı sentetik modellerle açıklanmaya çalışılırken güvenlik gereksinimi ise yeni koruma alanları ve savaş tehdidi gibi dış etkenler ve beslenmesi gereken daha büyük nüfusun varlığı ve tarımsal ilkel sermaye birikimi gibi iç etkenlere bağlı olarak açıklanmaya çalışılmıştır (Lewellen, 2011:83).

Proto-teolojik dönem üretim biçimine bağlı olarak iki farklı yapılanmayı bünyesinde barındıran düalist bir dönemdir. Şenel (2001:167)'e göre bitkilerin ve

¹ Teolojiiyi sosyal evrim içinde ele alan antropologlar bu süreci totemizm, animizm, polytheism, monotheism olarak açıklamışlardır (Pritchard, 1965).

hayvanların evcilleştirilmeye başlanması neolitik çiftçiler ile neolitik çobanlar olmak üzere iki farklı toplumu ortaya çıkartmıştır. Çiftçiler için toprak sadece yararlanılan bir yer olmaktan çıkarak üzerinde sürekli yaşanan, emek harcanarak biçimlendirilen ve geleceğe yatırım yapılan yer olmanın yanı sıra anıların yaşandığı gerektiğinde savunulması hatta uğruna can verilmesi gereken yer haline gelmiş ve bu kapsamda vatan kavramı ile sınır algısını ortaya çıkartmıştır. Ayrıca çiftçilik, avcılık ve toplayıcılıktan daha fazla ve disiplinli çalışmayı gerektiren; içinden zanaat, ev ekonomisi ve zaman mefhumunu çıkartan, gelişmeye açık bir yaşam biçimidir. Bu durum insan ve toprak arasındaki bağı giderek güçlendirmiş ve ontolojik güvenliğin koruma alanı içine “toprağı” da “vatan” kavramı altında dâhil etmiştir. Bu aşamada insanlar artık diğer canlılardan farklı olarak, gündelik yaşam yerine yarını düşünen ve yarına hazırlanan varlıklardır.

Yaşam biçimindeki bu değişim, davranışların bu yeni hayat algısına göre uyarlanmasını gerektirmiş, yardımlaşma, dayanışma, hatta kan gütme gibi kurumların gelişmesine yol açmıştır. Hatta gelecek düşüncesi yarını da aşarak ölümden sonrasını içerecek biçimde genişlemiştir. Bu düşünceye ilham veren somut olgu kuşkusuz kendini sürekli yenileyen doğa olmuştur. Antropologlar öldükten sonra yeniden yeşeren doğanın bir analogiye neden olarak tohumlar gibi insanların da yeniden yaşama döneceği düşüncesini pekiştirdiği düşüncesindedirler (Krader,1968: 36). Bu düşünce monotheist dinlere doğru ilerleyen teolojik evrim sürecinin önemli bir katalizörüdür.

Neolitik çiftçilik kendine yeten bir ekonomi hatta gelecek yıl için ürün fazlası olarak ilkel bir sermaye birikimine elverişli bir yaşam biçimi iken, neolitik çobanların yaşam biçimi, üretmeye ve artı ürüne elverişli değildir. Neolitik çoban topluluklar taşıdıkları nicel ve nitel yetersizliği önce köyler arasında, ardından kentler arasında yapılan ticaret yoluyla geliştirdikleri barışçı ilişkiler veya yağmacılık yoluyla geliştirdikleri savaşçı ilişkiler yoluyla aşmaya çalışılmışlardır. Bu nedenle neolitik çoban toplulukların ekonomi ve yaşam biçimleri gurup içi dayanışmayı çiftçi toplumlardan daha farklı ve ileri boyuta taşıdığından egemen olma azmi ve tutkusu içeren bu durumu ifade etmek için İbn-i Haldun (2013: 172) Asabiyet kavramını kullanmıştır.

Araştırmacılar asalak ekonomiden üretici ekonomiye geçişin ve kabileden aşirete geçişin düşüncesinin sihirden daha örgütlü bir düşünüş biçimi olan dinlerin ortaya çıkışını hazırladığını ileri sürmektedirler. Bu aşamada artık insanda doğaya direnme ve ona hâkim olma düşüncesi yerini, toplum içinde konumunu koruma,

güç edinme ve topluma egemen olmaya bırakmış, ilk sermaye birikimiyle birlikte de ticaret doğarak mülkiyeti güvenliğin koruma alanı içine almıştır.

Bu dönemin en önemli özelliklerinden bir diğeri de devletin ortaya çıkışıdır. Düalist toplum yapısının neden olduğu çelişkiler ve tehditler aynı zamanda bir güvenlik örgütlenmesi olarak devleti ortaya çıkartmıştır. Bu nedenle devlet her tür bireysel ve kolektif güvenliğin sağlanması hususunda zorunlu bir varlık halini almıştır.

Zaman içinde devletin güçlenerek zora dayalı dar bir iktidar erkine dayanması ve bu erke bağlı tüm unsurların toplumun büyük bir kesimi için güvenlik sorunu halini alması eleştirel düşüncelerin başlıca kaynağını oluşturur. Bazı düşünürler bu durumu insanın doğasına yükledikleri spekülative anlamlarla açıklamaya çalışmışlar ve bu durumu devletin ortaya çıkış nedeninde yaşanan sapmaya bağlı bir anomali olduğunu ileri sürmüşlerdir. Örneğin; Marchel Gaucet (2005: 35-56)'e göre toplum halinde olma ihtiyacı insanın kendinden başka insanlara gereksiniminden kaynaklanmaktadır. Devlet ise insanın insana başka anlamlar yüklemesi, kendi var oluşları üzerinde söz söyleme yetkisinden yoksun ve kendi iç örgütlenmelerinin dışarıdan belirlendiğine, meşru kılındığına inanan toplumların ardılı olarak ortaya çıkmıştır. Leon Duguit (2005: 380-400) ise devletin bir sözleşme ile değil, egemen kılınmış buyurucu bir irade ile vücut bulduğunu ve bu iradenin topluma karşı ödevlerinden çok, haklara sahip olduğunu iddia ederek egemen bir devletin bir dışsal tarafından mutlak anlamda kontrol edilemez bir varlık olduğunu ileri sürmüştür.

Aslında devlete yönelik tüm bu ve benzeri spekülative açıklamalar devleti ortaya çıkartan ontolojik güvenlik kaygılarını perdeleyerek zaman içinde devleti kendisiyle açıklanır bir fenomen haline getirmiştir. Nitekim devleti kendini oluşturan toplumdan ve ontolojik gereksinimden bağımsız olarak açıklamaya çalışan vurgular, onu bir araç olmaktan çıkartarak bizatihi amaç haline sokmuştur. Bu tarz yaklaşımların ve bizzat devlete yapılan aşırı vurgularla yapılan açıklamaların başında ise devleti din bağlamında açıklamaya çalışan teolojik yaklaşımlar gelir. Nitekim bu tarz yaklaşımın bir sonucu olarak Tanrı ve devlet arasında doğrusal bir ilişkinin kurularak devleti de aşkın bir değer haline getiren anlayışın doğduğu ve yaygınlaştığı bu dönem, bu çalışmada *Proto-Teolojik* dönem olarak adlandırılmıştır. *Proto-Teolojik* dönem dini kurumlar vasıtasıyla devleti öncelikle korunması gereken bir özne olarak sosyo-politik yaşamın ağırlık merkezi haline getirmiştir. Bu nedenle *Proto-Teolojik* dönemde güvenliğin referans nesnesi insan değil, devlettir.

2. MODERN/SİSTEMİK GÜVENLİK DÖNEMİ (1648-1990)

Modern Güvenlik Dönemi, siyasal toplumun birliğinin dini kurumlar üzerinden sağlanmasının son bularak iktidarın kaynağının toplum dışından bir olguya değil, bizzat topluma dayandırıldığı bir dönemi ifade eder. Teolojik kavramlarla ifade edilen ve tahkim edilen devletin varlığı, egemenliğin hukuki kaynağı olarak görülen ulus üzerinden açıklanmaya başlanmış fakat bu değişim devlete atfedilen önemi azaltmamıştır. Bu nedenle güvenliğin referans nesnesi yine insan değil bu kez egemenliğin hukuki kaynağı olarak görülen ulustur (Duguit, 2005: 387).

Bu yeni devlet anlayışı içinde iktidar, kendi toprakları üzerindeki zorlayıcı gücünü ilahi bir otoriteden azade olarak bir dizi kamusal yapıya atfederek kullanmaya başlamıştır (Spellman, 1998: 135). Fakat bu şekilde devletin güçlenen kamusal kişiliği ona kendi güvenliğini sağlamak konusunda önceki dönemlere kıyasla daha fazla esneklik sağlamıştır. Çünkü 1648 Westfalya Barışı'ndan sonra rasyonel ve kamusal bir varlık olarak ortaya çıkan sınırsal (teritorial) devletler diğer devletlerle kolaylıkla işbirliğine girebilen teolojik bağlardan azade yapılar halinde uluslararası alanda kolektif güvenlik yapılanmaları içinde yer almaya başlamıştır. 1789'da gerçekleşen Fransız devrimi ise teritoryal devletlere egemenlik ruhu olarak ulusal iradeyi aşılıyarak uluslararası alanda işbirliği ya da çatışmanın nedeni olarak en az teolojik nedenler kadar güçlü ve onun kadar muğlak bir olgu olarak "ulusal çıkarları" yerleştirmiştir. Artık devletler diğer devletlerle ittifak geliştirebilecek genel iradeye sahip ve bu iradeyi başka bir güce karşı sorumluluk hissetmeden kullanabilecek yeni bir metafizik kült/bütün haline gelmiştir.

Modern Güvenlik Dönemi 1648'den başlayan ve 1990'lara kadar uzanan bir dönemi kapsamaktadır. Kendi içinde *Güç Koalisyonları Dönemi* ve *Güç İttifakları Dönemi* olarak ikiye ayrılan bu zaman diliminin en dikkat çekici ve travmatik yönü güvenlik açısından insanlık tarihinin en kanlı ve yıkıcı savaşlarını içermesidir. Bu kapsamda siyasal düşünceleri, devrimleri, akademik teorileri barındıran bir epistemolojik evren yaratan Modern Güvenlik Dönemi, düşünce tarihi ve pratikleri ile açıklayıcı teoriler açısından en hızlı yaşanan bir dönemi de içerir. Uluslararası alanın doğası, güç dağılımı, kurumlar, etkileşim gibi konular bu dönemde güvenlik bağlamında en çok tartışılan akademik konular olarak öne çıkmaktadır (Waltz, 1988: 615-628; Wendt, 1992: 391-425).

Modern Güvenlik dönemi uluslararası alanın yapılanması, devletlerarası ilişkilerin sistemleşmesi açısından Güç/Güvenlik Koalisyonları ve Güç ittifakları şeklinde iki döneme ayrılarak incelenebilir.

2.1. Güç/Güvenlik Koalisyonları Dönemi (1792-1945)

Uluslararası alanda güç koalisyonları dönemi Napolyon savaşları ile birlikte 1792’de başlar, İkinci Dünya Savaşı’nın sonuna kadar devam eder. Bozulan Avrupa coğrafyasını yeniden düzenlemek üzere 1815’te yapılan Viyana Kongresi uluslararası alanda bir devletin diğer devletler tarafından tehdit ve tehlike olmaktan çıkartılması yönünde atılan ilk organize girişimdir (Uçarol, 2013:40). Bu nedenle Viyana’da ortaya çıkartılan statü, bir sürekli güvenlik yapılanması olarak var olan devletin yerine ya da yanına ad-hoc güvenlik koalisyonlarını eklemiştir. Bu yapı gerçekte, uluslararası alanda güvenliği güçlendirmekten çok uluslararası hukuku güçlendirecek koşulları yaratmıştır. Nitekim Kırım Savaşı sonucu toplanan Paris Barış Konferansı, Birinci Dünya Savaşı sonunda ortaya çıkacak olan ilk kolektif güvenlik yapılanmasının uluslararası hukuk açısından alt yapısını güçlendirerek, uyuma dayalı bir güçler dengesi ortaya çıkartmıştır.

Fakat uluslararası güvenlik açısından koalisyonlar kısa vadeli sonuçlar üretmiştir (Goldstein, 2014: 107). Bu koalisyonların daha dayanıklı ve dengeye kavuşması 2. Dünya Savaşı sırası ve sonrasında oluşan ittifaklarla mümkün olmuştur.

1792-1797 tarihleri arasında Avrupalı güçler arasında gerçekleşen Birinci Koalisyon Savaşları iç statükolarını korumak isteyen Avusturya ve Prusya’nın Fransa’ya karşı dayanışmasıyla başlamış Avrupa Güçler Dengesini tehlikede gören İngiltere, İspanya, Hollanda, Napoli, Toskana ve bazı Alman devletlerinin katılımıyla genişlemiştir. İkinci Koalisyon Savaşı ise 1798-1802 yıllarında yine Fransa karşısında güç birliği yapan Avusturya, Rusya, İngiltere arasında gerçekleşmiştir. Koalisyonların gevşek yapısı burada hızlıca kendini göstererek Rusya’nın savaştan erken ayrılmasına neden olmuştur. İkinci Üçüncü ve Dördüncü Koalisyon savaşları da statükoyu yani Güçler Dengesi sistemini korumaya yöneliktir (Uçarol, 2013: 23). Fakat bu dönem 1806-1807 yıllarında Fransa’nın öncülüğünde kurulan Ren Federasyonu ile bir güvenlik ittifakını ortaya çıkartması açısından da dikkat çekicidir. Napolyon’un devrilmesine kadar devam eden bu ittifakın sonu, Sovyetler Birliği’nin dağılması sonucu Varşova Pakti’nin uğradığı akıbete benzer.

Dördüncü Koalisyon Savaşı ise üç yeni güvenlik stratejisini ortaya çıkartmıştır. Fransa tarafından ilan edilen *Kıta Ablukası*, İngiltere tarafından ilan edilen *Deniz Ablukası* ve yine Fransa tarafından Rusya’ya karşı oluşturulan “*Doğu Avrupa Seddi*”. Bu stratejiler ileride, Soğuk Savaş yıllarında Batı ittifakı tarafından kullanılan Çevreleme Politikasını çağrıştırmaktadır.

Avrupa’da yaşanan Koalisyonlar dönemi 1815’te Yedinci Koalisyon’un ardından ve Napolyon’un yenilgisi üzerine bir süreliğine ara vermiş oldu. Fakat 1856 yılında Osmanlı İmparatorluğu ve Rusya arasında başlayan savaşta İngiltere, Fransa ve İtalya, Rusya’ya karşı Osmanlı İmparatorluğu’nun yanında yer alarak 1856 yılında yapılan Paris Konferansı’nda Güçler Dengesini yeniden korumuş oldular. 1918’de başlayan Birinci Dünya Savaşı ise Ad Hoc kurulan Güç/Güvenlik Koalisyonları döneminin sonunu getirdi.

Birinci Dünya Savaşı’nın güvenlik tarihi ve güvenlik yapılanması açısından önemi uluslararası alanda güvenlik amacıyla kurulan ilk uluslararası örgütü, Milletler Cemiyeti’ni ortaya çıkartmasından kaynaklanır. Bu yapı her ne kadar uluslararası güvenliği korumada başarısız olmuş olsa da 1945 yılında kurulan halefi Birleşmiş Milletler için bir zemin ve birikim teşkil etmiştir.

1918 ve 1939 arasında geçen yirmi bir yıllık süre Birinci Dünya Savaşı’nın sonuçlarının ortaya çıkarttığı politik anomalinin kronik hale gelmesi ve yeni bir savaşın patlak vermesinin nedenleri ile dolu geçer. İkinci Dünya Savaşı boyunca kurulan savaş ittifakları ise Koalisyon dönemlerini hatırlatan biçimde konjonktürel olmuştur. Savaşın yaygınlığı ve yıkıcılığı uluslararası alanda cari olan güçler dengesinde yer alan devletleri her yönüyle zayıflatarak Savaş sonu oluşacak iki kutuplu yapılanma için gerekli koşulları hazırlamıştır.

Uluslararası İlişkiler disiplinde koalisyonlar dönemi Güçler Dengesi Sistemi adında bir makro model altında açıklanmıştır. Buna göre kurulan sistemin amacı öncelikle güvenliğin optimizasyonudur. Fakat koalisyonlar bazı devletlere stokastik avantajlar sağlayabilir. Bu durumun giderilmemesi koalisyonlara dayalı olan güçler sistemini zaman zaman dengesizleştirerek savaşlara neden olmuştur. Kaplan (2005,35)’a göre ad-hoc koalisyonlara dayalı güçler dengesi sisteminin öncelikli olarak dikkat çeken özelliği sistemin nükleer silahlanmaya dayanmaması ve sistemin koalisyonlar mantığına göre işlemesi için güçler dengesinde en az beş devletin yer almasıdır. Bu dengenin korunması için koalisyon mantığı gereği sisteme yeni bir aktörün girişi ya da daha önce sistem dışı kalmış bir aktörün yeniden sisteme girmesi mümkündür. Nitekim Birinci Dünya Savaşı’nın ardından Osmanlı İmparatorluğu, Alman İmparatorluğu ve Rusya gibi imparatorluklar sistemden düşmüş ve Japonya ile ABD gibi iki yeni aktör güçler dengesi sistemine dâhil olmuşlardır.

2.2. Güç İttifakları Dönemi (1945-1990)

Uluslararası Güvenlik tarihi bakımında 2. Dünya Savaşı bir dönüm noktasıdır. Çünkü bu savaş uluslararası alanda BM'yi içeren örgütsel bir monopol ile düalist bir güvenlik ittifakını ortaya çıkartmıştır. NATO-Varşova Paktı çerçevesinde oluşan bu düalist yapılanma İki Kutuplu Sistem olarak anılmaktadır.

NATO ve Varşova paktları uluslararası politika konusunda her biri kendine özgü ideolojik bir dünya görüşü ve stratejik birer vizyon içeren ittifaklardan oluşmaktadır. Güç dengesi sistemindeki koalisyonlarla karşılaştırıldığında Güç İttifakları döneminin her iki kutbun merkez ülkeleri etrafında oluşan devletlerle stratejik ortaklık içeren oldukça sıkı bir yapılanmaya sahip olduğu görülür. Bu dönemin önceki dönemden diğer bir farkı da güvenlik ittifakının konvansiyonel değil, nükleer silahlanmaya dayalı olmasıdır. Kaplan (2005: 38) iki kutuplu sistemin etkin bir lojistik ve büyük bir organizasyonel yapıya sahip olduğuna da dikkat çeker. Tüm bunlar güç ittifaklarının koalisyonlara göre daha dayanıklı, sıkı ve uzun ömürlü olmasının nedenlerini açıklar.

Güç ittifaklarının diğer bir özelliği de ittifak içinde yer alan devletlerin rakip bloğa karşı tek tek değil, blok olarak güçlerini geliştirme çabalarıdır. Bu kapsamda ittifak üyeleri grup içinde ağırlık kazanmaktan çok, kitle olarak karşılıklı büyük bir savaşa angaje olmuşlar ve ittifak içi teknoloji transferi mümkün olmuştur. Bu sayede bir devlete ait silah sistemi başka bir devletin topraklarında konuşlandırılarak ulusal güvenliğin blok güvenliği ile kaynaşmasına neden olmuştur.

Güç İttifakları döneminin diğer bir dikkat çeken yönü ise tarafsız ülkelerle ilgilidir. Koalisyon dönemlerinde koalisyon dışı kalan ülkeler uluslararası politikanın hızlandığı savaş ya da çatışma dönemlerinde tarafsız ya da işlevsiz kalmışlardır. Güç ittifakları döneminde ise blok dışı kalan ülkeler tarafsız kalmanın ötesine geçerek bloklar arası bir olası savaş tehlikesinin önüne geçmeye çalışmışlardır.

Özet olarak güç ittifakları döneminde devletlerin daha uzun vadeli, daha kalıcı ve ortak çıkarlara odaklandıkları; ittifakların silah sistemleri olarak nükleer güce dayandığı ve döneme uygun bir güvenlik yapılanmasının da katalizör olarak işlev gördüğü ve son olarak her iki ittifakta yer alan ülkelerin uluslararası politikayı ideolojik bir motivasyona dayalı olarak sürdürdükleri görülmektedir.

3. POST MODERN GÜVENLİK DÖNEMİ VE YENİ GÜVENLİK STRATEJİLERİ (1990'DAN SONRASI)

Post-Modern Güvenlik 1990'da İki Kutuplu sistemin ve dolayısıyla Güç İttifakları döneminin sona ermesinin ardından başlayan ve halen takip eden süreçtir. Bu dönemin Post-Modern Dönem olarak adlandırılmasının nedeni öncelikle postmodernizmin tanımıyla, ikinci olarak İki Kutuplu sistemin dağılmasının ardından uluslararası sistemde yaşanan belirsizliklerle alakalıdır.

Öncelikle postmodernizmin tanımından başlayarak yola çıkacak olursak, Postmodernizm sosyal ya da politik gerçekliğin özgün zaman ve mekân düzleminde eğreti bir biçimde sosyal olarak inşa edildiğini savunur (Devetak, 2005:162). Soğuk Savaş yıllarında İki kutuplu yapılanmaya olanak sağlayan ideolojik ve ekonomik motivasyonlar, Neoliberalizm'in "evrensel gerçekliği" ile Komünizmin "abartılı gerçekliği" üzerine sosyopolitik enstrümanlar kullanılarak inşa edilmişti. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının öngörülemez zamanlaması Varşova Paktı hakkında inşa edilmiş sosyopolitik ve ekonomik "gerçekliğin" çökmesine neden olmuş ve yeni bir "öteki" inşa etmeye ise yeterli zaman kalmamıştır. Özellikle iletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişmesi, toplumların eskiye oranla uluslararası politika hakkında daha fazla ve farklı kaynaklardan fikir sahibi olmalarına olanak sağlamıştır. Bu nedenle Soğuk Savaş yıllarının ideolojik kutuplaşmasının dayandırıldığı resmi argümanlar zaman içinde esneyerek etkisini kaybetmiştir.

Varşova Paktı'nı oluşturan ittifakın ekonominin aşırı militarizasyonu nedeniyle dağılması ideolojik rekabeti de sona erdirmiş, ortaya çıkan bu durum NATO Paktı'nın oluşturan ittifakta da gevşekliğe neden olmuştur. Özellikle Varşova Paktı ittifakında yer alan çevre ülkelerin Batı ittifakında yer alan ülkelerle serbest ilişkiler geliştirebilme fırsatı elde etmesi, Batı ittifakında yer alan ülkelerin de yeni pazarlar edinme fırsatını değerlendirmeye çalışması ittifak üyelerinin birbirine penetrasyonunu artırmıştır.

Post Modern güvenlik dönemi iki kutuplu sistemin göreceli stabilizasyonundan mahrum kalınca özellikle eski Doğu Blokuna ait çevre ülkelerde sosyal hareketlenme ve reform talepleri yer yer iç çatışmalara ve savaşlara neden olmuştur. Diğer bir gelişme ise daha önce güç ittifakları içinde yer almayan, tarafsız kalmaya çalışan üçüncü dünya ülkelerinde, özellikle Arap ülkelerinde baş gösteren reform talepleri ve iç çatışmaların eski Sovyet ülkelerinde başlayan kitlesel halk hareketlerinin ardından baş göstermesidir.

Küresel güçlerce hazırlıksız yakalanılan ve kontrol edilmesinde güçlük çekilen bu dönemin yönetilmesi için eski ittifaklar yerine yeniden uluslararası koalisyonlara dönülmüştür. Bunun en önemli nedenlerinden biri de başta ABD olmak üzere küresel güçlerin yeni sistem arayışının ekonomik ve askeri maliyetini tek başlarına karşılamak istememeleridir (Waltz, 1993:54). Bu kapsamda Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan sistemsizlik ve hegemonik boşluk büyük güçleri ad-hoc koalisyonlarla ve vekâlet savaşlarıyla uluslararası sorunları yönetmeye yönlendirmiştir.

Post-modern dönem, uluslararası sistemde bir ara geçiş formu olarak görülebilir. Bu nedenle kendine has özellikler sergiler. Uluslararası alanda denge arayışlarının dayandırıldığı ya da ortaya çıkardığı reel politik düzlem farklı teorilere ve stratejilere dayalı olarak açıklanabilir. Bu kapsamda Post-modern dönemin teori ve stratejileri takip eden paragraflarda kısaca açıklanmaktadır.

3.1. Post-Modern Dönemi Açıklayıcı Teoriler

3.1.1. Güç Geçişi Teorisi

Güç geçişi teorisi uluslararası ilişkilere yapısal ve dinamik bir yaklaşımdır. Uluslararası alanda güçler arasındaki ilişkiyi ve sistem değişimini açıkladığı için realist teori içinde değerlendirilir. Fakat Güç Geçişi Teorisi sistem değişimini güçlerin işbirliği ve rekabeti ile açıkladığı için anarşi konusunda realizmden biraz farklılaşır. Bununla birlikte teori, dünya siyasetini yatay ve dikey bütünleşmiş olarak görmekte ve uluslararası alanda bir güç hiyerarşisine dayanmaktadır (Organski, 1968: 171).

Teoriye göre eski sistem içindeki hiyerarşide yer alan devlet ya da devletlerin göreceli olarak bir güç eşiğine ulaşması durumunda statüko ile olan ilişkisi bir çatışma potansiyeli taşır. Bu teoriyi ispatlamak için kullanılan makro veriler değişimin dinamiklerini ölçmek için kullanılır.

Ek olarak güç geçişi perspektifi iç savaşları öngörmek, ulus inşa sürecini anlamak, savaşın sonuçlarını hesaba katmak ve nükleer çatışma potansiyelini araştırmak için yaygınlaştırılmış ve başarıyla uygulanmıştır. Post-modern dönemde ise İki Kutuplu yapılanmanın merkez ülkeleri olan ABD ve Sovyet Rusya'nın hegemonik güçlerinin zayıflaması ve uluslararası alanda farklı kriterler dikkate alınarak tanımlanan yükselen güçlerin uluslararası politikanın geleceği üzerindeki olası rollerinin açıklanması için kullanılan bir teoridir.

3.1.2. Yumuşak Dengeleme Teorisi (Soft Balancing Theory)

Robert Pape ve T. V. Paul tarafından ortaya atılmıştır. 2003'te yaşanan Irak'ın işgalinin ardından ABD'nin tek taraflı müdahaleciliği karşısında diğer ülkelerin ABD'ye karşı geliştirdikleri tutum ve açıklamalardan yola çıkarak geliştirilmiştir. Thomas Mowle ve David Sacko (2007) “yumuşak dengelemeyi” “hiç dengelenmeyen dengeleme” olarak tanımlamaktadır.

3.1.3. Keskin Güç (Sharp Power)

Uluslararası İlişkiler literatüründe yer alan Sert Güç (Hard Power) kavramı askeri ve ekonomik gücün uluslararası politikada zorlayıcı bir unsur olarak kullanımını içermektedir. Yumuşak Güç (Soft Power) ise zorlamadan ziyade siyasal idealler ve politikalar başta olmak üzere güç unsurlarının yarattığı çekiciliğe dayandırılmıştır. Soğuk Savaş yıllarının ideolojik rekabet ortamında Yumuşak Güç de Sert Güç kadar kendisinden yararlanan orta ve uzun vadeli bir strateji unsuru olarak öne çıkmıştır. Soğuk Savaşın sona ermesiyle askeri ve ideolojik rekabet yerini ağırlıklı olarak ekonomik rekabete bırakırken Yumuşak Güç unsurları ekonomik rekabetin bir katalizörü olarak daha fazla önem kazanmış ve Rusya, Çin gibi otoriter ülkeler liberal demokrasilerle kurulan ekonomik ilişkilerden yararlanarak uluslararası toplumdaki olumsuz imajlarını manipülasyon ve saptırma yoluyla değiştirmeye çabasına girmişlerdir. Bu bağlamda siyasal çoğunluğu ve ifade özgürlüğünü sistematik olarak baskılayan ülkelerin haber ve iletişim vasıtaları ile kültürel angajman unsurlarını kullanarak uluslararası alanda imaj ve itibar mühendisliği yapmaları Keskin Güç (Sharp Power) olarak adlandırılmıştır (Walker, 2017).

Keskin güç vasıtaları Post-modern dönemde uluslararası sorunlar karşısında ad-hoc ittifaklar kurmayı kolaylaştıran bir unsur olarak görülmektedir.

3.2. Post Modern Dönem Güvenlik Stratejileri

Küreselleşmenin etkilerine bağlı olarak uluslararası alanın aktörleri daha da artarak çeşitlenmiştir. Post Modern Güvenlik dönemi güçler dengesi ve ad-hoc koalisyonlar için yatkın bir dönem olduğundan devletler uluslararası alanın her türlü aktörleri ile örtülü ya da açık işbirliğine girmekte tereddüt göstermezler.

Uluslararası Örgütlerin sayısının artması, çok uluslu şirketlerin sayı ve sermayece etkin bir konuma ulaşmaları, teknolojiye ulaşım kolaylığı ve asimetric avantajlar nedeniyle terör örgütlerinin uluslararası alanda bir aktör gibi etkinlik kazanmaları, kabile/aşiret bağlantıları, otonom yönetimler ve ulus üstü

örgütlenmeler uluslararası alanın geleneksel aktörleri olan devletlere yeni angajman alanları açmıştır (Goldstein, 2014: 16). Nitekim 1990 sonrası özellikle Ortadoğu'ya yapılan müdahalelerde müdahaleci güçlerin bölgede yer alan aşiret, kabile ya da etnik unsurlar gibi ulus altı yapılarla işbirliğine girdikleri görülmektedir. ABD ve müttefikleri tarafından Irak'a yapılan müdahale sırasında Kürt etnisitesinden ve hükümet karşıtı aşiretlerden yararlanılması ve Libya operasyonu bunun yakın örneklerindedir. Post-modern dönemde kullanılan güvenlik stratejileri, tehdit dengesi, yeni çevreleme, ön alıcı savunma, sessiz sızma, tutunma bölgeleri edinme ve kültürel angajman gibi yöntemleri içermektedir.

3.2.1. Tehdit dengesi (*Balance of Therats*)

Stephan Walt (1985) tarafından ortaya atılan bu teoriye göre coğrafi ve askeri konumu nedeniyle diğer bir devletten tehdit algılaması durumunda bir devletin izleyeceği tutumu ifade etmektedir.

3.2.2. Yeni çevreleme (*Neo Containment*)

ABD'nin 2001 sonrası Rusya, Çin ve İran'a karşı izlediği politika yeni çevreleme olarak adlandırılmaktadır (Wallender, 2005). Bu politikanın eski çevreleme politikasından farkı bu ülkelerin ideolojik bir tehdit değil, politik ve ekonomik bir tehdit olarak görülmeleridir.

3.2.3. Önalıcı Savunma (*Forward Defence*)

Amerikalı politika analisti Edward Luttwak tarafından tanımlanan bu strateji MS.4-5 yüzyıllarda Roma'nın uyguladığı defansif stratejiden türetilmiştir. Roma İmparatorluğunda barbar saldırılarının Roma sınırlarına dayanmadan önlenmesi amacını taşıyan bu taktik, günümüz uluslararası hukuk açısından oldukça tartışmalı sonuçlar üretir. ABD 11 Eylül saldırıları sonrasında Afganistan'a yönelik politikasını bu stratejiye dayandırmıştır.

3.2.4. Sessiz Sızma (*Peaceful Penetration*)

Askeri taktiklerden biri olan sessiz sızma, düşman hatlarına görünmeden yaklaşarak avantaj sağlayacak bilgi toplama ya da sorgulama amaçlı esir ele geçirme olarak bilinir. Post-modern güvenlik uygulamasında sessiz sızma post-modern angajman ve siber güvenlik önlemleri ile birlikte yürütülmektedir.

3.2.5. Tutunma Bölgeleri (Foothold) Oluşturma

Küresel ve bölgesel güçlerin politik etki alanlarını kendi bölgelerinin dışına taşıyarak uluslararası politikada etkinlik kazanma çabaları sonucu ortaya çıkan askeri ve politik yerleşim alanları tutunma bölgeleri olarak adlandırılır.

Tablo-1. Büyük ve Bölgesel Güçlerin Tutunma Bölgeleri

Ülke	Tutunma Bölgesi
ABD	36 ülkede 550 askeri üssü var.
Rusya	Ermenistan, Belarus, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Suriye, Tacikistan, Ukrayna
İngiltere	Belize, Burundi, Bahreyn, Kanada, Kıbrıs, Almanya, Kenya, Nepal, Singapur, Katar
Fransa	Çad, Cibuti, Gabon, Fildişi sahilleri, Lübnan Nijer, Senegal, BAE
Çin	Tacikistan(Wakhan Koridoru yakını) , Cibuti/Deniz üssü
Hindistan	Buhutan, Madagaskar, Mauritius, Seychelles, Tacikistan
İtalya	BAE, Cibuti, Afganistan, Libya
Japonya	Cibuti
Türkiye	Kuzey Kıbrıs, Azerbaycan, Irak, Katar, Somali, Sudan, Suriye, Afganistan, Kosova/Bosna-Hersek

Tablo 1’de dokuz ülkenin tutunma bölgelerine yer verilmiştir. Bu ülkeler arasında en dikkat çekici olan Çin, Japonya ve Türkiye’dir. İkinci Dünya Savaşı’nın Amerikalılar tarafından hazırlatılan Japon Anayasasının 9’uncu maddesi gereği öz savunma güçlerinin dışında bir ordusu olmayan, devletin savaş açma hak ve yetkisi bulunmayan Japonya’nın güvenlik politikalarında 1980’lerin sonundan itibaren değişiklikler yaşanmaya başlanmıştır. BM’nin Barış gücünde bile yer almayan Japonya ilk kez 1990 yılında ABD’nin talebiyle Körfeze mayın tarama gemisi ve mühendisleri göndermiştir (Katzenstein, 1993: 108). 2011 yılında Çin’in yanı sıra Japonya da yurt dışındaki ilk askeri üssünü Cibuti’ye kurmuştur (Aslan, 2018).

Türkiye ise uzun süredir BM ve NATO kapsamında yurtdışına asker göndermesine karşın Katar, Somali ve Sudan’da kurmuş olduğu askeri üsler Türkiye’nin bölgesel bir güç olarak uluslararası politikada daha aktif rol almak istemesinin birer sonucudur (Ahval, 2019).

3.2.6. Kültürel Angajman

Kültürel angajman gerek Soğuk Savaş yıllarında yaşanan ideolojik rekabet ortamında Yumuşak Güç stratejisi olarak gerekse Soğuk Savaş sonrası hem Yumuşak Güç hem de Keskin Güç Stratejisi olarak kullanılan yöntemlerden biridir.

Post-Modern dönemde Kültürel Angajman unsuru olarak başvuru en yaygın araçlar Öğrenci Değişim Programları ve Kültür Enstitüleridir. Örneğin Çin 2004 yılında yabancı ülkelerde Çin dilini ve kültürünü teşvik etmeyi amaçlayan Konfüçyüs Enstitüleri adında kar amacı gütmeyen kamu kurumları kurarak kendi araştırmalarına başladı. Bu kurumun Amerika Kıtasında 152, Avrupa’da 158, Asya’da 102, Afrika’da 42, Avustralya’da 17 olmak üzere toplam 471 şubesi bulunmaktadır (CI, 2019). Benzer şekilde Rusya’da Rus dilini ve kültürel mirasını yaymak, Rus sanat ve kültürünün örneklerini tanıtmak, yurt dışındaki Rus topluluklarını anavatanlarıyla yeniden bütünleştirmek amacıyla 2007 yılında Russkiy Mir Foundation kurulmuştur. Dünyanın tüm kıtalarında yüzlerce şubesiyle faaliyet gösteren bu merkez web siteleri, tarayıcılar, haber siteleri ve sosyal medyanın tüm olanaklarını kullanmaktadır (RM, 2019). Almanlar tarafından kurulan ve 1951 yılından itibaren faaliyet gösteren Goethe Enstitüsü, 1948’de kurulan Amerikan Heritage ve 1934’te kurularak bu tür etkinliklerin en eskisi olan British Council kültürel angajman faaliyetlerine verilebilecek örneklerin en önde gelenleridir. Bu faaliyetlere Türkiye’de 2007 yılında Yunus Emre Enstitüsünü kurarak katılmıştır. Türkiye’yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye’nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu geliştirmek amacıyla kurulan bu enstitü diğer ülkelere ellinin üzerinde şubeye sahiptir (YEE, 2019).

3.3. Ulusal Güvenlik Devletleri

Ulusal güvenlik devletleri ulusal güvenlik kaygılarının veya çıkarlarının devlet politikaları için temel motivasyon ya da referans olarak kabul edildiği devletlerdir. 1947 yılında ABD’de çıkartılan Ulusal Güvenlik Yasasıyla birlikte Ulusal Güvenlik Konseyi, istihbarat birimleri, koordinasyon birimleri ve ulusal güvenlik danışmanları gibi güvenlik yapılanmaları devlet teşkilatı içinde yer almaya başlamış ve ulusal güvenlik prensipleri referans politika olarak tüm devlet faaliyetlerini etkilemeye başlamıştır (Birdişli, 2017: 43). Nelson-Pallmayer (1992) ABD örneğinden yola çıkarak ulusal güvenlik devletleri ile ilgili ayırt edici nitelikleri açıklamıştır.

Sovyetler Birliği’nin dağılmasının ardından eski Sovyet coğrafyasından on beş bağımsız devlet ortaya çıkmıştır. Bu devletler bağımsızlıklarının ardından ekonomik ve finansal çöküş yaşamışlar, zayıf devlet yapılanmaları ve sınır sorunları nedeniyle iç çatışmalar yaşamışlardır. Rüşvet, yolsuzluk, siyasal istikrarsızlık, sosyal parçalanmışlık Doğu Avrupa ve Orta Asya’da Renkli devrimler olarak adlandırılan sosyo-politik hareketlenmelere ve kitlesel eylemlere neden olmuştur (Goldstein, 2014: 34). İlk kez Sırbistan’da başlayan ve ardından Gürcistan, Abhazya, Ukrayna, Kırgızistan’a sıçrayan bu kitlesel eylemler içerdiği yöntemler ve karşı önlemler açısından adeta eski ile yeni dönemin karşılaşmasıdır. Rusya bu eylemlere karşı yerel yöneticileri askeri, ekonomik ve politik açıdan desteklemiş ya da Ukrayna’da olduğu gibi bizzat güç kullanarak bastırmıştır (Berzina, 2014).

1991’de Doğu Avrupa ve ardından Orta Asya’da başlayan bu kitlesel eylemler 2001’de Kuzey Afrika yoluyla Arap ülkelerine sıçramıştır. Arap Baharı olarak adlandırılan bu süreçte daha önce Batı öncelikle eylemcileri desteklemiş, fakat bu ülkelerde yapılan demokratik seçimlerin sonucunda İslamcıların iktidara gelmesi ya da güçlenmesi sonucunda bu desteğini geri çekmiştir. Yaşanan bu gelişmelerden sonra Arap Baharının yaşandığı ülkelerde bazı yapısal değişimler yapılmışsa da bunlar kozmetik düzenlemelerin ötesine geçmemiştir. Bu nedenle iç politikaları parçalı hale gelen bu devletler, siyasal konsensüsü sağlamak amacıyla ülkelerini maceracı dış politikaya yönlendirerek siyasi gündemi ulusal güvenlik sorunları ile meşgul etmeye başlamışlardır.

Ulusal güvenlik devletlerinin ilk özellikleri sosyal ve politik açıdan parçalı bir yapıya sahip olmalarıdır. Bu nedenle merkezi otorite yasa ve kurumsallık yerine

lider kültürüne dayandırılmıştır. İkinci özellikleri ise ordunun siyaset üzerindeki etkinliği ya da ulusal güvenlik çıkarları bağlamında dış politika konularında en yüksek otorite olmasıdır. Bir Ulusal Güvenlik Devletinde, ordu devletin bütün iç ve dış düşmanlara karşı güvenliğini garanti etmekle kalmaz, toplumun genel yönünü belirlemeye de yetecek güce sahiptir. Ulusal Güvenlik Devletinde, ordu, siyasi, ekonomik ve askeri işler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Ulusal Güvenlik Devletlerinin üçüncü özelliği ise bu ülkelerde demokrasinin, seçimin ya da diğer liberal demokrasi formlarının küçümsenmesi itibar görmemesidir. Bu devletler demokratik görünümünü korumakla birlikte karar sürecinde asıl güç ordu ya da daha geniş bir Ulusal Güvenlik Kuruluşuna aittir.

Ulusal Güvenlik Devletinin diğer bir özelliği de savunma sanayi ve ilgili sektörlerin siyaset ve ekonomi üzerinde önemli etkilerinin olmasıdır. Bu devletlerde belirli ellerde sermaye birikimi oluşmasının ülkenin gelişmesine katkı sağlayacağı düşüncesine dayalı olarak makul karşılarlar.

Ulusal güvenlik devletlerinin diğer bir önemli özelliği ise ulusal kimliklerini de güvenlik üzerinden tanımlamalarıdır. Sürekli düşman tehdidi altında ya da hiç dostlarının olmadığına olan inanç etraflarıyla olağan ilişkiler geliştirmelerine mani olur. Hatta bu nedenle kendi bölgelerinde yer alan ülkelerle yaşadıkları karşılıklı sorunları güvenlikleştirerek bölge dışında ittifak arayışı içindedirler.

Ulusal Güvenlik Devletinin diğer bir özelliği iç politikada muhalefete karşı tutumun tahammülsüz oluşudur. Bu kapsamda siyasete sivil katılım ve tartışmayı ulusal güvenlik gerekçeleriyle sınırlandırarak kamuoyunun tek taraflı bilinmesine neden olmalarıdır. Bu noktada ulusal güvenlik tartışılmaz ve temel bir gerekçe olarak fikir, ifade, basın basta olmak üzere pek çok özgürlüğe kısıtlama ve denetim getirir.

Ulusal Güvenlik devletleri karar sürecinde merkezileşme ve toplumda çoğulculuğun baskılanması nedeniyle diğer devletlerle olan ilişkilerini bir denetim ve kontrol mekanizmasından bağımsız olarak yürüttüklerinden dış etkilere, manipülasyona ve yönlendirmelere açık biçimde yürütürler. Bu tür devletler iç politikada otoriter uluslararası politikada ise edilebilirler. Bu nedenle ulusal güvenlik devletleri ad-hoc koalisyonlar için yatkın ve vekâlet savaşları için uygun hedeflerdir.

Tablo-2. Modern Güvenlik ve Post-Modern Güvenlik Dönemleri Karşılaştırması

	Modern Güvenlik Dönemi, 19-20'nci Yüzyıl (1815/1856- 1990)	Post-Modern Güvenlik Dönemi 21'nci Yüzyıl, (1990-)
Açıklayıcı Teori	Hegemonik İstikrar Teorisi (Hegemonic stability Theory), Sert Güç/Yumuşak Güç	Güç Geçişi Teorisi (Power Transition Theory), Yumuşak Dengeleme Teorisi (Soft balancing theory), Keskin Güç (Sharp Power),
Güvenlik Stratejileri	Güç Dengesi (Balance of Power) Çevreleme (Containing theory) Nükleer Caydırıcılık (Nuclear deterrence)	Tehdit dengesi (Power of threats) Yeni çevreleme (Neo-containing) Önalıcı savunma (Forward Defence) Sessiz Sızma (Peaceful Penetration) Tutunma Bölgeleri (Foothold) Kültürel Angajman
Güvenlik Yapılanması	Güvenlik Koalisyonları Güvenlik İttifakları	Ad-hoc koalisyonlar ve Ulusal Güvenlik Devletleri
Uluslararası Sistem	Avrupa Uyumu/İki Kutuplu Sistem	Tek kutupluluk/ ?
İdeoloji	Liberal Demokrasi/Komünizm	İl-liberal Demokrasi/Yeni muhafazakârlık

SONUÇ

Güvenlik insanın temel kaygılarından biri olduğu gibi insan topluluklarının antropolojik gelişimiyle uyumlu bir sosyopolitik evrime sahiptir. Bu kapsamda güvenlik öncelikle bireysel ontolojik kaygı, toplumsal kolektif eylem, daha sonra devlet için üst düzey politika haline dönüşmüştür. Güvenlik insan ve toplumları için temel bir duygu, kaygı ve sürekli bir arayış olduğu için her zaman birey ve toplumların amaçlı davranışlarında içkin olarak yer almış ve bu nedenle de siyasal yaşamda bir aksiyom olarak kabul edildiğinden siyasette varlığı öznel anlamda çok dikkat çekmemiştir. Fakat zaman içinde devlete yüklenen anlam ve amaç açıklık kazandıkça güvenlik, ilk kez 17'nci yüzyılda Thomas Hobbes tarafından devletin varlık nedenlerinden biri olarak açıkça ifade edilmiş, 19'uncu yüzyıla yaklaşırken uluslararası politikanın sistematik bir hal almasıyla reel politika içinde öncelikle takip edilen bir ulusal çıkar olarak tüm devlet davranışlarını yönlendirmeye başlamıştır.

Soğuk Savaş döneminde iki kutuplu sistemin rekabet ortamında güvenlik, ittifak tutumu içinde gözetilen ortak bir eyleme dönüşerek uluslararası güvenlik halinde ifade edilmeye başlanmış ve uluslararası politikanın temel unsuru haline

dönüşmüştür. Güvenliğin kutuplar arası rekabettin merkezinde yer alması başta askeri uzmanlar, stratejistler olmak üzere akademisyenlerin de dikkatini çekmiş ve güvenlik çalışmaları başlıca bir alan olarak uluslararası ilişkiler disiplini içinde yerini almıştır. Zaman içinde eleştirel ve inşacı çalışmalar güvenliğin kapsam ve içeriğini genişletirken multidisipliner çalışılmaya başlanan güvenlik konusu bir olgu, politika ve disiplin olarak tehditler, çıkarlar ve koruma alanları bağlamında ele alınan, çalışılan modern bir fenomen haline dönüşmüştür.

Güvenliğin insanlık tarihiyle başlattığımız bu tarihsel derinliğine rağmen güvenlik çalışmaları yakın bir dönemde, Soğuk Savaş yıllarında başlamıştır. Fakat güvenlik konusu akademik çalışmalarda analitik ve vizyoner bir kavram olarak kullanıldığından tarihsel gelişimine ait çalışmalar göreceli olarak kısır kalmıştır. Bu nedenle bu makalede güvenlik olgusunun tarihsel seyri insan topluluklarının antropolojik gelişimiyle ilişkili olarak başlangıçtan itibaren ele alınarak güvenliğin evrimini günümüze kadar içeren bir sınıflandırma yapılmıştır. Buna göre güvenlik üç dönem altında incelenebilecek bir tarihsel olgudur. İnsanlığın ilk dönemlerinden modern devletin ortaya çıkışı için bir başlangıç olan 17'nci yüzyıla kadar geçen geniş zaman dilimi Primitif Güvenlik olarak adlandırılmaktadır. Primitif Güvenlik Dönemi kendi içinde Pre-Teolojik Dönem ve Proto-Teolojik Dönem olarak ikiye ayrılır. Primitif Dönem bireysel güvenliğin kolektif güvenliğe dönüştüğü ve güvensizlik duygusu ile ilgili algının insan düşüncesinin gelişimini anlatan sosyolojinin üç hal yasası ile uyumlu gelişim seyrettiği bir dönemdir. Bu dönem devletlerin ortaya çıkışını da içerdiği için güvenliğin devlet davranışı içinde içkin olarak yer aldığı fakat neden ve sonuçlarının toplum dışı ve siyaset üstü unsurlarla ilişkilendirildiği bir dönem olduğu düşünülmektedir.

Modern güvenlik dönemi ise modern devletlerin ortaya çıkışıyla birlikte güvenliğin rasyonel bir politika olarak devlet davranışını yönlendirmeye başladığı dönemi ifade eder. Artık güvenliğin motivasyonu ilahi irade ya da aşkın devlette değil ulusal iradede aranmaktadır. Bu dönem devletlerin güvenlik çıkarlarını diğer devletlerle olan ilişkilerinde oluşturdukları dengeler üzerinden ve kolektif devlet davranışlarıyla gerçekleştirdikleri bir dönemdir. Bu denge siyasetinin ve kolektif tutumun niteliğine göre Modern Güvenlik Dönemi kendi içinde Güvenlik Koalisyonları ve Güvenlik İttifakları olarak ikiye ayrılmıştır. Güvenlik Koalisyonları devletlerin güvenlik çıkarlarını geçici işbirlikleri içinde gerçekleştirmeye çalıştıkları bir dönemdir. Güvenlik İttifakları ise koalisyonlara göre daha dayanıklı ve uzun süreli stratejik ortaklıkları içerir. Soğuk Savaş

yıllarında ortaya çıkan iki kutuplu yapılanma birer güvenlik ittifakı olan NATO ve Varşova Paktı etrafında şekillenmiştir. 1990 yılında iki kutuplu yapılanmanın sona ermesi güvenlik ittifaklarının da sonunu getirmiş fakat uluslararası alanın nasıl bir sistemsel yapıya bürüneceği zaman içinde açıklığa kavuşacağından ulusal ve uluslararası güvenlik yeniden ad-hoc koalisyonlarla sağlanmaya başlanmıştır. Soğuk Savaş döneminin ardından yaşanan bu döneme ise bu makalede Post-Modern güvenlik dönemi adı verilmiştir.

Post-Modern Güvenlik Döneminin en önemli özelliği uluslararası güvenliğin ad-hoc koalisyonlarla sağlanmasıdır. Dönemin koşullarına uygun strateji ve politikalar içeren Post-Modern Dönem insanlığın tüm teknolojik birikiminin güvenlik amaçları doğrultusunda birlikte kullanıldığı bir dönem olduğu için içerik ve yöntem olarak oldukça kapsamlı ve farklılaşmış politikalar ihtiva etmektedir. Ayrıca bu dönem uluslararası sistemin bir dengeye ulaşmasına kadar geçen bir ara geçiş formu niteliği taşır. Bu kapsamda Güç Geçişi Teorisi, Yumuşak Dengeleme Teorisi, Keskin Güç Post-Modern dönemi açıklamak için kullanılacak teorilerdir.

KAYNAKÇA

- Ahval News, (2019). "Turkish Military", <https://ahvalnews.com/turkish-military/significance-turkeys-overseas-military-bases> (Erişim: 27.09.2019).
- Aslan, A. (2018). " Kızıldeniz'deki askeri üsler ve Türkiye'ye teslim edilen Sevakin Adası", <https://www.gzt.com/dunya-politika/kizildenizdeki-askeri-usler-ve-turkiyeye-teslim-edilen-sevakin-adasi-2953315> (Erişim tarihi: 27.09.2019).
- Berzina, I. (2014). *Color Revolutions: Democratization, Hidden Influence, or Warfare?* 01. Riga. https://www.naa.mil.lv/sites/naa/files/document/1_WP2014_Color_revolutions.pdf. (Erişim:27.09.2019).
- Birdişli, F. (2017). *Teori ve Pratikte Uluslararası Güvenlik*. 3'ncü baskı. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Comte, A. (1852). *Catechisme Positiviste*, http://classiques.uqac.ca/classiques/Comte_auguste/catechisme_positiviste/catechisme_positiviste.pdf (Erişim: 10,02,2020).
- CI, (2019). *Confucius Institutes: A decade of Culture*. http://www.bjreview.com.cn/special/confucius_institutes_a_decade_of_culture.html (Erişim: 25 Ekim 2019).
- Devetak, R. (2005). *Theory of International Relation*. 3rd edn. Edited by S. and others Burchil. New York: Palgrave Mc Millian.
- Duguit, L. (2005). 'Egemenlik ve Özgürlük', in Cemal Bali Akal (ed.) *Devlet Kuramı*. 2'nci baskı. Ankara: Dost Kitapevi, ss. 379–400.
- Fischer, J. (1994). *Risiko Deutschland: Krise und Zukunft der deutschen Politik*. Köln: Verlag Kiepenheuer & Witsch.
- Gaucet, Marcel (2005). 'Anlam Borcu ve Devletin Kökenleri. İlkelerde Din ve Siyaset', *Devlet Kuramı* (Ed. C.Bali Akal) Ankara: Dost Kitapevi, ss. 33–67.
- Goldstein, Joshua S., J. C. P. (2014). *International Relations*. 10'ncu baskı, New Jersey: Pearson.
- Heywood, Andrew (2018). *Siyaset*. (19'ncu baskı), Ankara: BB101 Yayınları.
- Hurtado, F. A. ve G. E. (2013). *Antropoloji ve Güvenlik Çalışmaları*. USA: Universidad de Murcia.
- İbn-i Haldun, (2013), *Mukaddime*, İstanbul: İlgi Kültür Sanat Yayıncılık.

- Katzenstein, P. J. and N. O. (1993). 'Japan's National Security: Structures, Norms, and Policies', *International Security*, 17(4), The MIT Press.
- Krader, L. (1968). *Formation of The State*. Nrw Jersey: Prentice Hall.
- Kaplan, Morton A. (2005). *System and Process in International Politics*. Colchester: ECPR Press.
- Lewellen, T. C. (2011). *Siyasal Antropoloji*. Ankara: Bileşik Yayınevi.
- Organski,A.F.K (1968), *World Politics*, (2d ed.) New York: Alfred A. Knopf.
- Pallmeyer, J. N. (1992). *Brave New World Order: Must We Pledge Allegiance?* Oregon: Orbis Book.
- Pritchard, E. E. E. (1965). *Theory of Primitive Religion*. London: Oxford University Press.
- RM (2019). *Ruskiy Mir Foundation*. Available at: <https://ruskiymir.ru/en/rucenter/what-is.php> (Accessed: 25 October 2019).
- Spellman W. M. (1998). *The Emergence of the Modern State*. London: Palgrave Publication.
- Şenel, A. (2001). *İlkel Topluluktan Uygur Topluma*. 6th edn. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Uçarol, R. (2013). *Siyasi Tarih*. Ankara: Der Yayınları.
- Walker, C. and J. L. (2017). 'The Meaning of Sharp Power', *Foreign Affairs*, (Nov 16). <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2017-11-16/meaning-sharp-power>. (Erişim 27.09.2019).
- Walt, S. M. (1985). "Alliance Formation and the Balance of World Power", *International Security*, Vol. 9, No. 4 (Spring, 1985), pp. 3-43.
- Walt, S. M. (1991). 'The Renaissance of Security Studies', *International Studies Quarterly*, 35(2), pp. 211–239.
- Waltz, K. N. (1993). 'Emerging Structure of International Politics', *International Security*, 18(2).
- Waltz, K.N., (1988). "The Origins of War in Neorealist Theory", *The Journal of Interdisciplinary History*, Vol. 18, No. 4, (Spring, 1988), pp. 615-628.

Wendt, Alexander, (1992). “Anarchy is What States Make of it: The Social Construction of Power Politics”, *International Organisations*, v.46/2. pp.391-425.

YEE (2019). *Yunus Emre Enstitüsü*. Available at: <https://www.yee.org.tr/> (Erişim: 25 Ekim 2019).